

CEZALANDIRILDIK... CEZALANDIRILIYORUZ... CEZALANDIRILACAĞIZ...

● Yahya ARIKAN*

I-GİRİŞ

Kamu düzenini sağlamak amacıyla hepimizin uyması gereken kurallar olması kaçınılmazdır. Ancak bu kuralların, keyfi uygulamalara izin vermeyecek biçimde belirlenmesi ve çifte standart şüphesi yaratmayacak bir şekilde hayat bulması da vazgeçilmez ilkedir.

Türkiye’de de sosyal yaşamda,ekonomide geçerli kurallar vardır.Burada eksik yada yoruma açık yasalar varsa bu konu üzerinde isabetli önermelerde bulunmak hukukçularımızın işidir.

Bizim amacımız bu kuralların varlık nedenlerini, eksiklerini sorgulamak değil, uygulamaya bakmaktır. Rakamlara baktığımızda görüyoruz ki; devletin kestiği para cezaları hızla çeşitlenerek artmaktadır.

2005 yılında 8.7 milyar olan para cezası tahakkuku, küresel finansal krizin etkilerinin yaşandığı, iç piyasada durgunluğun derinleştiği ve vergi gelirinin de azaldığı 2009 yılının ilk altı ayında ikiye katlanarak, 15 milyar lirayı geçmiştir. Son 4.5 yılda, ağırlığı vergi cezaları olmak üzere ayda ortalama 1.2 milyar liralık para cezası kesilirken, ‘kurallara uymayan’ kişi ve kuruluşlara 64.5 milyar liralık fatura çıkartılmıştır. Son olarak bir medya gurubuna kesilen rekor 3.7 milyar TL’lik vergi cezası da eklenildiğinde 4.5 yılda kesilen ceza miktarı 68.2 milyar TL’yi bulmuştur. Bu miktara karşı-

---

* İSMMMO Başkanı

lık 2005 ile 2009 yılları arasında, tahakkuk eden toplam 68,2 milyar liralık para cezasının sadece 14.5 milyar lirası tahsil edilebilmiştir.

Tahsilatın bu seviyede kalması devletin hemen her alanda “ne koparsam kar” anlayışıyla ceza yağdırdığının bir göstergesidir. Olur olmaz yerde kesilen cezalara karşı açılan davalar genellikle idare aleyhine sonuçlanmakta ve cezalar kağıt üzerinde kalmaktadır. Gene de aşağıda sıralayacağımız konulardan uzak durarak cezalandırılmadan kurtulmanızı öneririz.

II- NELER YAPILMAMALI

Özellikle vergi mükelleflerinin ve bazı sektörlerin karşılaşabilecekleri ceza çeşitlerinden özet örnekler verirsek:

Vergi Mükelleflerini yapmamaları gerekenler:

İşyerlerine aşağıdaki eylemlerden herhangi birini yapması durumunda 88.-TL ile 9.000.-YL arasında değişen miktarlarda para cezası uygulanmaktadır.

Bu davranışların bazılarını şöyle özetleyebiliriz:

- İşyerinin açılışını ve kapanışını bildirmemek, işyerini bildirme yükümlülüğüne aykırı davranmak,
- İşçilere eşit davranma ilkesine aykırı davranmak,
- Geçici İş İlişkisine ilişkin yükümlülüklere uymamak,
- Çalışma koşullarına ilişkin belgeyi vermemek,
- Çağrı üzerine çalışma hükümlerine aykırı davranmak,
- İşten ayrılan işçiye Çalışma Belgesi vermemek, belgeye gerçeğe aykırı bilgi yazmak,
- Madde hükmüne aykırı olarak işçi çıkartmak (toplu işçi çıkarma),
- Özürlü ve Eski Hükümlü Çalıştırmamak,
- Ücret ile bu kanundan doğan veya TİS'den yada iş sözleşmesinden doğan ücreti kasten ödememek veya eksik ödemek,

- Ücret hesap pusulası düzenlememek,
- Yasaya aykırı ücret kesme cezası vermek veya kesintinin sebep ve hesabını bildirmemek,
- Asgari ücreti ödememek veya eksik ödemek,
- Fazla çalışma ücretini ödememek veya işçiye hak ettiği serbest zamanı altı ay içinde vermemek veya işçinin onayını almadan fazla çalışma yaptırmak,
- Yüzde ile ilgili belgeyi temsilciye vermemek,
- Yıllık ücretli izni yasaya aykırı şekilde bölmek,
- İzin ücretini yasaya aykırı şekilde ödemek veya eksik ödemek,
- Sözleşmesi feshedilen işçiye yıllık izin ücreti ödememek,
- Yıllık izin yönetmeliğinin esas usullerine aykırı olarak izni kullandırmamak veya eksik kullandırmak,
- Çalışma sürelerine ve buna dair yönetmelik hükümlerine uymamak,
- Telafi çalışması usullerine uymamak,
- Kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği düzenlemelerine uymamak,
- Ara dinlenmesini uygulamamak,
- İşçileri geceleri 7.5 saatten fazla çalıştırmak, gece ve gündüz postalarını değiştirmemek,
- Çocukları çalıştırma yaşına ve çalıştırma yasağına aykırı davranmak,
- Yer ve sualtında çalıştırma yasağına uymamak,
- Çocuk ve genç işleri gece çalıştırmak veya ilgili yönetmelik hükümlerine aykırı hareket etmek,
- Doğum öncesi - sonrası sürelerde kadın işçiyi çalıştırmak veya ücretsiz izin vermemek,
- İşçi Özlük dosyasını düzenlememek,
- Çalışma sürelerine ilişkin yönetmeliklere muhalefet etmek,
- İş sağlığı ve güvenliği hükümlerine aykırı davranmak,
- İş sağlığı ve güvenliği tüzük ve yönetmeliklerine aykırı davranmak,
- Kurma izni ve işletme belgesi almadan işyeri açmak,
- Faaliyeti durdurulan işi izin almadan devam ettirmek, kapatılan işyerini izinsiz açmak,

- İş sağlığı ve güvenliği kurullarının kurulması ve çalıştırılması ile ilgili hükümlere aykırı davranmak,
- İşyeri hekimi çalıştırma ve işyeri sağlık birimi oluşturma yükümlülüklerine uymamak,
- İş güvenliği ile ilgili görevli mühendis veya teknik eleman görevlendirme yükümlülüğünü yerine getirmemek,
- Ağır ve tehlikeli işlerde 16 yaşından küçükleri çalıştırmak veya yönetmelikte gösterilen yaş kayıtlarına aykırı işçi çalıştırmak,
- Ağır ve tehlikeli işlerde çalışanlar için sağlık raporu almamak,
- 18 yaşından küçük işçiler için sağlık raporu almamak,
- Gebe ve emzikli kadınlar hakkındaki yönetmelik hükümlerine uymamak
- İş sağlığı ve güvenliği yönetmeliklerine aykırı davranmak,
- İş ve işçi bulmaya aracılık faaliyetini İş-Kur'dan izin almadan yürütmek,
- Teftiş sırasında davete gelmemek, ifade ve bilgi vermemek, gerekli olan belge ve delilleri getirip göstermemek, İş Müfettişlerinin 92/1.fıkıradaki yazılı görevlerini yapmak için kendilerine her çeşit kolaylığı göstermemek ve bu yoldaki emir ve isteklerini geciktirmek, yerine getirmemek,
- İfade ve bilgilerine başvuru alan işçilere işverenlerce telkinlerde veya kötü davranışlarda bulunmak,
- İş Müfettişlerinin teftiş ve denetim görevlerinin yapılmasını ve sonuçlandırılmasını engellemek.
- Fatura, Gider Pusulası, Müstahsil Makbuzu ile Serbest Meslek Makbuzlarının verilmemesi, alınmaması, düzenlenmemesi veya düzenlenen bu belgelerin gerçeği yansıtmaması,
- Perakende Satış Fişi, Ödeme Kaydedici Fişi v.s. düzenlenmemesi, bulundurulmaması ve kaydedilmemesi veya düzenlenen bu belgelerin gerçeği yansıtmaması,
- Serbest meslek kazanç defterini günü gününe tutulmaması,
- Vergi Levhası bulunmaması, asılmaması,
- Belirlenen Muhasebe Standartlarına, Tek Düzen Hesap Planı ve Mali Tablolara İlişkin Usul ve Esaslara Uyulmaması,

- Tek vergi numarası ile ilgili mecburiyetlere uyulmaması,
- Belge basımı ile ilgili bildirim görevini tamamen veya kısmen yerine getirilmemesi,
- Vergi Kimlik No'su zorunluluğu getirilen kurum ve kuruluşlardan yaptıkları işlemlere ilişkin bildirimleri yerine getirilmemesi,
  - Maliye Bakanlığının özel işaretli görevlisinin ikazına rağmen durulmaması,
  - Bilgi verilmesi hükümlerine uyulmaması,
  - Elektronik ortamda beyanname verilmesi mecburiyetine uyulmaması,
  - Vergi ve harç beyannamelerinin süresinde verilmemesi,
  - Tutulması mecburi olan defterlerden herhangi birinin tutulmaması,
  - Defter kayıtlarının ve bunlarla ilgili vesikaların doğru bir vergi incelemesi yapılmasına imkan vermeyecek derecede noksan, usulsüz veya karışık olması,
    - Çiftçiler tarafından muhtar ve ihtiyar heyetlerince yapılan davete icabet edilmemesi,
    - İşe başlamanın zamanında bildirilmemesi,
    - Tasdiki mecburi olan defterlerden herhangi birinin tasdik muamelesinin yaptırılmamış olması
      - Vergi kanunlarında yazılı bildirmelerin zamanında yapılmaması,
      - Vergi karnesinin süresinde alınmaması,
      - Tasdiki mecburi olan defterlerden herhangi birinin tasdik muamelesinin, süresinin sonundan başlayarak bir ay içinde yaptırılmış olması,
        - Vergi beyannameleri, bildirimler, evrak ve vesikaların kanunen belli şekil ve muhteviyatı ve ekleri ile bunlarla ilgili olarak yapılan diğer düzenlemelere ilişkin hükümlere uyulmamış olması,
        - Hesap veya muamelelerin doğruluk veya açıklığını bozmamak şartıyla bazı evrak ve vesikaların bulunmaması veya ibraz edilmemesi.

Sağlık sektörü alanında çalışanların yapmamaları gerekenler:

- Uzman olmayıp da laboratuvar açanlar veya izinle açtıkları laboratuvarları uzman olmayan kişilere bırakanlara, diploma ve belgesi olmadığı halde ebelik yapanla-

ra, idari para cezası uygulanırken, sahte doktor ve diş hekimlerine hapis ve adli para cezası verilebiliyor.

- Diplomasız diş protez teknisyenliği yapanlar adli, yetkisi olmadığı halde hemşirelik yapanlar idari para cezasına çarptırılıyor.
- Kayıt, malzeme, alet, eşya ve binaların sıhhi koşullarında eksiklikleri zamanında gidermeyen özel hastanelerle, laboratuvar tetkiklerini gerçekleştirmeden ameliyat yapan özel hastane doktorlarına idari para cezası veriliyor.
- Hastalarını yerine vekil bırakmadan izinsiz terk eden uzman doktorlarla, hastalardan, fazla ücret alan özel hastaneler idari para cezasına, kaçak ilaç getirenler ise ilaçların miktarı ve değerine adli para cezasına uğruyor.

Taşımacılık sektörü alanında çalışanların yapmamaları gerekenler:

- Sürücü mesleki yeterlilik belgesi almadan karayolu yük ve yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan işletmeciler ve şoförler idari para cezası öderken terminal ve ara durak dışında yolcu indirip bindiren taşımacılar da cezaya çarptırılıyor. Bilette tayin edilen yeri başka bir kişiye satanlara her yolcu için taşıma ücretinin beş katı ceza verilebiliyor.

Tarım sektörü alanında çalışanların yapmamaları gerekenler:

- İzin belgesi almadan veya alınmasına rağmen, izin verilen kısmın dışında fazla ya da farklı yerde kenevir ekimi yapanlarla, izinsiz olarak çeltik ekenlere, ektikleri her dekar için idari para cezası kesiliyor. Zeytinliklerine bakmayan üreticilerle, izinsiz zeytin ağacı kesen veya sökenlere ağaç başına idari para cezası uygulanıyor.

Diğer yapmamaları gerekenler:

- Yapılan tebliğe rağmen çocuğunu okula göndermeyenlere, okula gitmediği her gün için ceza kesilirken, göndermeme sebebini okul idaresine bildirmeyenlere de idari para cezasına uğruyor.

- Seçim kurulları veya kurul başkanları tarafından alınan karar ve tedbirlere, uyarılara rağmen uymayanlar idari, uyulmasını zorlaştıran hapis ve idari para cezasıyla karşı karşıya kalıyor.
- Hakkında yayın durdurma kararı verilen özel radyo ve TV kuruluşlarının sorumluları da idari para cezası ödüyor.
- İzin almadan posta ve abone kutularını açmak ya da açacak anahtarları yapmak ve kullanmak, otomobillere posta aracı görünümü vermek idari para cezasına neden oluyor. Suç oluşturmaya da tehlikeli maddeleri postayla göndermek idari, izinsiz olarak ticari amaçla posta faaliyetinde bulunmak ise hapis ve adli para cezasıyla cezalandırılıyor.
- TBMM'ye, mahkeme salonları ile eğitim ve öğretim kurumlarına, silahla giren veya buralarda silah taşıyan kişilere de adli para cezası veriliyor.
- Kıyıda ve uygulama imar planı bulunan sahil şeritlerinde, duvar, çit, parmaklık, tel örgü, hendek, kazık ve benzeri engelleri oluşturanlarla, kıyılarından kum, çakıl alan veya çekenler para cezası ödemek zorunda kalıyor.

III-SONUÇ

2005- 2009 yılları arasında “düzeni sağlamak” amacıyla kesilen toplam 68,2 milyar lira para cezası 72 milyon nüfus dikkate alındığında kişi başına 947,2 liralık ceza tahakkuk ettirilmiştir.

Tahakkuk eden vergi cezalarının sadece 14.5 milyar lirası tahsil edildi.Kesilen rekor ceza tutarlarına karşılık tahsilatın ise çok düşük oranlarda kalması devletin hemen her alanda “ne koparsam kar” anlayışıyla ceza yağdırmasından kaynaklanmaktadır.

Bu anlayış zaman zaman meslek mensuplarımızı da mağdur etmektedir.Örneğin, vergi beyannamelerinin düzeltilmesinde bir ceza yokken firmaların mal alım – satışına ilişkin yapılan bildirim formlarında herhangi bir harf hatası dahi yapsalar mükellefe ceza kesilmektedir.

Mükellef ile Gelir İdaresi arasındaki köprü konumunu üstlenen meslek mensubu kesilen bu ceza dolayısıyla müşterisi ile karşı karşıya geldiği gibi kesilen ceza da üstünde kalabilmektedir.

Her yıl katlanarak artan, ana amacı kamu düzenini sağlamak olan cezaların bütçeye gelir sağlamak için kullanılması önümüzdeki yıllarda da cezalandırılacağımızın göstergesidir.

HAKEMLİ YAZILAR

REFEREED PAPERS

